HØJBY nyt

Lokalnyheder for Højby-Lindvedområdet

Indlæg i Højby Nyt 2017 nr. 3-6
Bystævnet - Gårdene i Højby

Af Søren Rasmussen, Højby Lokalhistoriske Arkiv

En oversigt over gårdene i Højby med reference til stævnestenene

Nørrelund

Landsbyen Højby var ved oprettelsen af Stævnepladsen 1848 en udpræget øst-vest orienteret bebyggelse, den længst mod øst beliggende gård var og er "Nørrelund", Nørrelunden 5, som repræsenteres af stenen indhugget LKS 1848 for Lars Knudsen, og FMS 1876 for Frederik Madsen.

Den første registrering på "Nørrelund", vi har på Arkivet, er tilbage fra 1664, hvor gården er under ejerskab fra Odensegården (efter enevældets indførelse 1660 blev Odensegården bolig for Stiftamtmanden over Fyn. Bygningen kendes i dag som Odense Slot i Kongens Have). Fæsteren på "Nørrelund" hed 1664 Hans Nielsen.

1766 er Rasmus Hansen fæster, og gården ejes på dette tidspunkt af Hollufgård. Hollufgård er registreret første gang 1487, hovedbygningen er opført af Jørgen Marsvin af byggematriale fra den nedrevne Hjallese Kirke.

15. juli 1815 foreligger de første papirer på overgang fra fæstegård til selveje for "Nørrelund". Grunden til frasalg af jord fra herregårdene var, at den danske stat gik bankerot 1813 pga. deltagelsen i Napoleonskrigene på den tabende side, og der skete en pengeombytning, hvorved adelen kom i likviditetskrise. Den oprindelige købspris lød på 11.000 Rbd. men blev aldrig betalt fuldt ud, og først 16. maj 1821 gik den endelige handel i orden med betaling af 3.400 Rbd. Handelen foregik mellem Lars Knudsen og von Heinens fallitbo. Von-Heinen-familien havde ejet Hollufgård i perioden 1726-1821.

Østergård

På sydsiden af den østlige ende af Højbyvej ligger "Østergård", Højbyvej 45. Stenen for gården er markeret HMS 1848 for Hans Mortensen og PHS 1876 for Peder Hansen.
1551 er året, hvor der første gang findes notater om "Østergård", nemlig et mageskifte mellem Kronen og Dalum Kloster. Klosteret er stadig beliggende på Dalumvej over for Dalum Kirke og er også kendt som Kristiansdal.
1578 hed fæsteren Hans Ibsen. 1688 er "Østergård" ejet af landsdommer Jens Lassen til Krumstrup (Ryslinge) og overgår til Hollufgård 1766, med fæsteren Knud Hansen 1772. Samme Knud Hansen købte "Østergård" 24. dec. 1803 til selveje, som han overlod til sin søn Jørgen Knudsen. Jørgen Knudsen har af en eller anden grund ikke været tilfreds og foretager et mageskifte med Hans Mortensen fra Sanderum 1828.

Peder Hansen – søn af Hans Mortensen – overtager "Østergård" 1866. 1913 bygges et nyt stuehus og 1917 tilkøbes det gamle "fattighus" fra Højby Kommune, og 2006 frasælges jorden til Nørrelund. "Østergårds" have er præget af den enorme blodbøg som i højde kan måle sig med kirketårnet på nabogrunden. Fra ejendommen drives der i dag el-installatørforretning.

Kærsagergård

Bag Højby Kirke, godt tilbagetrukken fra vejen, ligger den gulmalede "Torsagergård", Højbyvej 41. Stævnestenen for ejendommen er markeret 1848 CPS for Christian Pedersen og 1876 LKaS for Lars Kristiansen.
Første kendte registrering om "Torsagergård" er fra 1664, og beboeren hed Knud Larsen, men ejendommens navn, som hentyder til en nordisk gud, kunne tyde på, at gården har langt ældre rødder! 1688 ejes "Torsagergård" af Sct. Hans Kirke (Nørregade, Odense), og Jens Rasmussen er fæstebonde. Gården kaldes også i folkemunde "Annexgården" pga. tilknytningen til kirken.
20. jan. 1818 sælger stiftsamtmanden i Odense gården til Peder Nielsen som selvejer for 6000 Rbd..

Ejendommen overgår senere til sønnen Christian Pedersen. 1830 frasælges en del af jorden til nabogården Brobæk og 1901 tilkøbes en matrikel fra samme gård. 1948 overtager Laurits Kristiansen gården og overgiver den i 1970 til sønnen Anders Kristiansen. Ejendommens nuværende jordtillæggende drives i dag stadig som landbrug.

Brobæk

På sydsiden af Højbyvej over for den gamle skole ligger "Brobæk", Højbyvej 35. Stævnestenen for "Brobæk" er 1848 LHS for Lars Hansen og 1876 HLS for Hans Larsen.
"Brobæk" er første gang registreret i perioden 1664 – 1688, hvor Odensegård (Odense Slot) ejede gården, som dog lå ubeboet hen. 1703 havde samme indsat Niels Pedersen som fæster. Ejendommen afhændes 1798 til Hollufgård, som igen videresælger til Lars Nielsen for 15.000 Rbd som selvejer. "Brobæk lå indtil 1891 over for kirken på den nordlige side af
Højbyvej (hvor Lokalarkivet har til huse i dag), men udbrændte den 10. maj, for at blive genopført på nuværende areal i oktober samme år af ejeren Hans Larsen. Jorden er i dag solgt fra og udstykket til parcelhusgrunde og ejendommen er privat beboelse.

Lindegård

På Højbyvej over for Klaus Berntsensvejs udmunding ligger "Lindegård", Højbyvej 17.
Stævnestenen for "Lindegård" er markeret "1848 HMS" for Hans Madsen, og "1876 NHS" for Niels Hansen.

Søren Pedersen er nævnt som fæster i 1664 for "Bramstrup Gods" som står som ejer frem til 21. marts 1765, hvor "Hollufgård" køber ejendommen af "Bramstrup". "Hollufgård" indsætter Heinrich Laursen, der tidligere var kusk på gården. 16. juni 1769 *"afstår Heinrich Laursen fæstemålet til sin bror Jens Laursen med Herskabets tilladelse"*.
"Lindegård" købes 23. april 1822 af Hans Madsen som selvejer fra von Heinens bo for 2500 Rbd. 20. juni 1887 frasælges matr. 5d for 500 kr. til skomager Christoffer Pedersen, Svendborgvej 316.
1896 opdeler ejeren Niels Hansen jorden i 2 dele og bygger "Bøgeskovminde" (Rindebækvej 6) til datteren Jensine Marie Hansen og svigersøn Niels Andersen Nielsen, mens "Lindegård" overtages af N.H.'s søn Hans Lauritz Hansen. Samtidig opføres aftægtsbolig til Niels Hansen på Svendborgvej 318.
1909 frasælges matr. 5L og matr. 5K henholdsvis Svendborgvej 321 og 325 begge for 1700 kr. 13. feb. 1982 afstås en del af Lindegårds landsbrugsjord til Odense Kommune og bygningerne overtages august 1989 af Henning Jensen, men 27. juli 1991 brænder stuehus samt den halve længe mod vest. 1995 sælges "Lindegård" til Odense Kommune/Fyns Amt og drives i dag som institution

Aulkær

På sydsiden af Højbyvej skjult bag et enormt levende hegn på hjørnet af Banehøjvænget ligger "Aulkær" Højbyvej 15. Stævnestenen for "Aulkær" er markeret "1848 CHS" for Claus Hansen, og "1876 HKS" for Hans Knudsen.

1664 er første registrering om "Aulkær", som på dette tidspunkt var ejet af "Odensegård" (Slottet) med fæster Peder Hansen. 1688 er ejerskabet overgået til Odenses borgmester Jens Eriksen og 1697 er "Hollufgård" registreret som ejer.
Efter Stavnsbåndets ophævelse 1788 begynder landsbrugsreformerne at få en mere effektiv udnyttelse af landsbrugsjorden og efterhånden overgår flere og flere gårde til selvejerbrug. Også "Aulkær" sælges i 1815 til selvejer Niels Knudsen for 15.000 Rbd, som frasælger 2 huse i Allerup for 400 Rbd. Niels Knudsen overdrager 1831 gården til sin svigersøn Claus Hansen, som igen 1831 videresælger til sin svigersøn Hans Knudsen. Der fødes åbenbart udelukkende pigebørn på "Aulkær" på denne tid, for igen 1888 overtages gården af en svigersøn Kristen Jensen.
Iflg. folketællinger er en del af gården udlejet til lokalbetjent Jens Frederiksen gennem 1890'erne. Juni 1910 tilkøbes matr. 7L fra "Højbygården" og 1911 tilskødes "Aulkær" til sønnen Jens Karl Jensen og 1956 til endnu en søn Aksel Peiter Jensen. 1983 er gården overgået til datteren Anne og svigersønnen Klaus Rokkjær, som har bortforpagtet driften af jorden og udlejet aftægtsboligen langs Banehøjvænget.

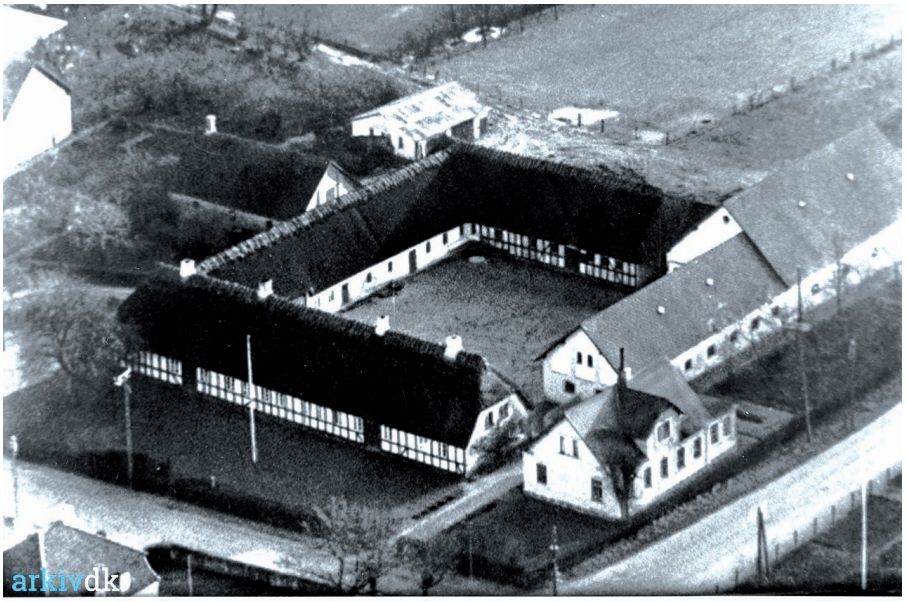

Højbygård

På sydsiden af Højbyvej efter jernbaneoverskæringen ligger "Højbygården", Højbyvej 9. Den tilhørende stævnesten på Dannebrogspladsen er "1848 NMS" for Niels Andersen, og "1876 MHS" for Mads Hansen.

"Højbygård" havde i 1600-tallet, som så mange af de øvrige højbygårde, ejerskab til "Odensegård" (1664), Odense borgmester Jens Eriksen (1688) og "Hollufgård" fra 1699.
1815 udstedes der købekontrakt på gården til Lars Christensen, som havde været fæster fra okt. 1787. Købssummen er 11.000 Rbd. Betalingsbetingelserne kunne dog ikke overholdes af køber, og da Lars Christensen dør, overtager hans enke gården for 4.025 Rbd. Beløbet var garanteret af enkens svoger Peder Nielsen, som var søn fra "Lindeskovgård". 1862 opføres det nuværende stuehus og 1910 frasælges matr. 7L + 7m til "Aulkær"
I dag er jorden frasolgt til Odense Kommune og gården er her i foråret 2017 nedrevet og udlejningshuse er under opførelse.

Lundsgård

Lidt tilbagetrukket på sydsiden af Højbyvej ligger "Lundsgård" Højbyvej 5A. Stævnestenen lyder "1848 RLS" for Rasmus Larsen og "1876 HRS" for Hans Rasmussen.

Også "Lundsgård" havde det "gængse" ejerskab for Højbygårde i 1600-tallet, nemlig 1664 af Odensegård og 1688 af borgmester Jens Eriksen, Odense, men 1710 købte Jens Iversen Frøstrup fra Ørritslevgård v/ Otterup "Lundsgård" for at sælge den videre 1715 til Hollufgård. Efter ca. 100 års ejerskab købes "Lundsgård" i 1810 af Hans Madsen til selveje. Hans Madsen frasælger allerede 1811 matr. 15a til Peder Nielsen som bygger "Langagergård" på jorden.

29. juli 1888 nedbrænder "Lundsgård" totalt og genopbygges 16. nov. 1888.

Udviklingen af Odense gjorde, at kommunen overtog ejendommen 1976 for at udvikle bydelen. 1983 købte Ruth og Vagn Schärfe bygningerne og drev el-installations forretning fra adressen indtil salg 2008, hvor Dineke Dopper og Mogens Jensen overtog, og i dag driver økologisk butik, bageri og cafe under navnet " Højbyhus"

Trundholm

Bag busk og hegn på Højbyvejens sydside ligger "Trundholm" Højbyvej 3. Stævnestenen er "1848 PHS" for Peder Hansen og "1876 JPS" for Jørgen Pedersen.

Gården er første gang nævnt 1664, hvor Madts Hansen var fæster for Odensegården, som imidlertid overdrog "Trundholm" til Odenses borgmester Jens Eriksen i 1668. Godt tyve år efter overdrages gården til Hollufgård.Som fæster indsættes Christian Hansen i godt tredive år indtil 1723. "Trundholm" tilskødes Peder Hansen 15. juli 1815 som selvejer for 9.000 Rbd og 1835 frasælges matr. 19b til Jens Berg på Lindvedgård, og Peder Hansens 3. hustru Karen Larsdatter overdrager den resterende del til sønnen Jørgen Pedersen for 8.000 Rbd.

I begyndelsen af 1900-tallet frasælges matr. 19h-i-l og m til opførelse af beboelseshuse på Højbyvej. Omkring årtusindskiftet var "Trundholm" i medierne, da et religiøst kollektiv med blandt andet den tidligere fodboldspiller Lars Elstrup tog ophold i bygningerne.

I dag er "Trundholm" privat beboelse.

Granly

På hjørnegrunden Højbyvej og Nr. Lyndelsevej i sydgående retning er "Granly", Nr. Lyndelsevej 2, matr. 8a.
Stævnestenen for "Granly" er "1848 HLS" og "1876 HLS" - altså samme person.
I året 1664 var Dalum Kloster ejer af "Granly". Dalum Kloster var overgivet til Jens Lassen, som kongen skyldte en stor sum efter sin tabte krig mod svenskerne og fredsslutningen i Roskilde, som kostede Skåne. I 1688 flytter Jens Lassen, som i mellemtiden er udnævnt til landsdommer fra Kristiansdal (Dalum Kloster) til Krumstrup Hovedgård i Ryslinge og medtog bl.a. ejerskabet af "Granly". Hollufgård overtager 1768 både gården og fæster landsoldat Hans Hansen, som har giftet sig med den tidligere fæsters enke Apelone Knudsdatter. Efter Hans Hansens død gifter enken sig med Lars Hansen, som dermed overtager fæsterrollen. 30 år senere køber Lars Hansen "Granly" fra Hollufgård som selvejer for 10.000 Rbd., men må 4 år senere tilbageskøde gården til Hollufgård, da betalingsbetingelserne ikke kunne overholdes. 1822 sælges "Granly" til pastor Christian Iversen Hvalsøe, Allerup for 1.600 Rbd. Lars Hansens søn Hans Hansen køber 1845 "Granly" – Hans Hansen er gift med Laurentine Langhoff, som er i familie med pastor Hvalsøes kone.
1878 bygges nyt stuehus og 1908 udbygges "Granly" mod syd og vest.

Ved olympiske lege 1912 i Stokholm vinder Henrik Larsen "Granly" en olympisk sølvmedalje som deltager på det danske gymnastikhold. "Granly" bliver i familiens eje til 1993, hvor Hanne og Klaus Brøndum køber ejendommen. I dag ejer Lene og Morten Norberg gården og fra parcellen drives Norberg Foto, L.H.-Data og Kattens Værn.

Vestergård

I bunden af Højbyvej ved indgangen til Højbyskoven ligger
"Vestergård", Højbyvej 4, matr. 10a
Stævnestenen for "Vestergård" er "1848 PLS for Peder Larsen og "1876 PPS" for Peder Larsen
Første gang "Vestergård" omtales er 1688, hvor gården ejes af borgmester Jens Eriksen fra Odense (borgmestre var på dette tidspunkt IKKE folkevalgt, men Kongens repræsentant). Som så mange af de øvrige højbygårde overtog Hollufgård ejerskabet 1699, og forbliver ejer til økonomien på Hollufgård bryder mere eller mindre sammen. "Vestergård" købes til selveje 1819 af Peder Hansen, som havde været fæster på gården siden 1794. 20 år efter overdrages "Vestergård" til svigersønnen Peder Larsen i 1839.
1888 overtager sønnen fra Bøgeskovgård Hans Jørgen Jørgensen og dennes hustru Karen Hansen fra Østergård "Vestergård". 1891 bliver Karen Hansen enke og tilbagesælger "Vestergård" til sin far Peder Hansen Østergård, som overlader gården til sin søn 1904.
1963 overtager Jørgen Peder Johansen "Vestergård" fra sin bedstefar, og videresælger 2006 til sin datter Anne Holmslund Nielsen.

Fuglekilde

Hvor Højbyvejens vestende svinger og bliver til Nr. Lyndelsevej ligger "Fuglekilde", Nr. Lyndelsevej 1, matr. 18a.
Gårdens stævnesten er "1848 MHS" for Mads Hansen og "1876 LKS" for Lars Christensen.
"Fuglekilde" har haft samme type ejerskab som flere af de øvrige højbygårde, nemlig: Odensegård 1664, borgmester Jens Eriksen 1688 og Hollufgård 1699. 1701 deles fæstebyrden på 2 fæstere, da en stedsøn, Hans Christoffersen, overtager fæstet for halvdelen af jorden. Anders Rasmussen overtager 1782 den samlede fæsteret- og pligt indtil 1805, hvor han overtager Hollufgårds andel for 6200 Rbd. og bliver eneejer. Januar 1806 frasælger han en udlod på 42 tdl. til Niels Jørgensen fra Lindskovgård for 4800 Rbd., og allerede 1808 er restgælden til von Heinen på Hollufgård betalt. Familien efter Anders Rasmussen fortsætter ejerskabet indtil kommunen 9. januar 1969 køber "Fuglekilde" af Aage Larsen.
1909 bygges nyt stuehus. 1925 brænder alle driftsbygningerne, og det gentager sig igen 4. november 1979. Efter branden nedrives det gamle stuehus, og der opføres en carport ved siden af det "nye" stuehus. Ingrid og Carsten Voetmann forpagter gården fra maj 1974 og køber gården 24. april 1976. De ejer i dag stadig "Fuglekilde" og driver de 36,7 hektar jord

Bøgeskovgård

På vej ud ad Nr. Lyndelse Vej ligger på højre hånd: "Bøgeskovgård", Nr. Lyndelse Vej 17 matr. 9P.

Stævnestenen er "1848 HMS" for Hans Madsen, og "1876 AJS" for Anders Jørgensen.

1664 ejes "Bøgeskovgård" af Odensegården og følger ejerskabet sammen med Granly i 1688 til Jens Lassen, Krumstrup i Ryslinge, som efter 11 års ejerskab videresælger til Hollufgård. Ejerskabet fortsætter ind til 1807, hvor den tidligere fæster Mads Hansen køber som selvejer. 11. april 1826 nedbrænder "Bøgeskovgård" totalt, og ny opføres allerede 25. september samme år. Mads Hansens familie ejer ejendommen frem til 1966, hvor den tilskødes H.H.Hedelund Jensen, gartner i Stige, men beboes af fabrikant Børge Lund Poulsen.
Børge Lund Poulsen var under slutningen af den tyske besættelse kendt for at lede den illegale aflytning af telefonforbindelsen til og fra Gestapos hovedkvarter på Husmandsskolen i Tarup.
1973 overtager Jørgen Peder Johansen fra Vestergård også "Bøgeskovgård"

Kærsagergård

Ud ad Nr. Lyndelse Vej på højre side gemt bag husrækken ligger"Kærsagergård", Nr. Lyndelse Vej 21 b, matr. 9b.
Stævnestenen tilhørende gården er "1848 JHS" for Jens Hansen, og "1876 NRS" for Niels Rasmussen.

Ejerskabet i 1664 – som er den første registrering på gården – er som mange øvrige højbygårde Odensegård (Skt. Kloster). 1688 overgår ejerskabet til borgmester Jens Eriksen, Odense (på daværende tid var borgmesteren ikke folkevalgt, men udnævnt af kongen som dennes repræsentant). 1709 knyttes "Kærsagergård"- ca. samtidig som Lundsgård på Højbyvej - til Ørritslevgård, en hovedgård beliggende 15 km fra Odense i retning mod Otterup. 1721 videresælges "Kærsagergård" til Hollufgård, som løbende gennem 30-40 år har tilkøbt mange af højbygårdene.

1813 køber Rasmus Hansen, "Kærsagergård" fra Hollufgård for 15.000 Rbd. Sønnen fra nabogården Bøgeskovgård, Jens Hansen, køber 1820 "Kærsagergård" og efterkommere efter J.H. fortsætter ejerskabet frem til 15. okt. 1962, hvor ejendommen overtages af a/s Kærsagergård. 1976 bliver Jørgen Peder Johansen eneejer, og dermed ejer af de 3 højbygårde Vestergård, Bøgeskovgård og Kærsagergård.

Bakkegården

På toppen af højbybakken på vest siden af Svendborgvej ligger "Bakkegård- en" Svendborgvej 319 b, matr. 20 a.
Stævnestenen for "Bakkegården" er "1848 HHS" for Hans Hansen og "1876 LRS" for Lars Rasmussen.

For de fleste af nutidens højbyborgere er "Bakkegården" nok den mest kendte Højbygård, da den er samlingspunkt for sang, musik, kultur og festlokaler for allehånde begivenheder gennem hele året, men også denne gård har sin historie.

"Bakkegården" omtales første gang år 1600, hvor ejerskabet lå hos Skt. Hans Kloster, og skifter 1664 til Odensegården, og derefter til borgmester Jens Eriksen, Odense, for at ende under Hollufgårds vinger i 1699.
1812 frikøbes gården til selveje for Lars Christensen Bankemand. Hvad kun få er klar over, lå "Bakkegården" oprindelig på den matrikel, hvor Højby Skole ligger i dag. "Bakkegården" havde indkørsel over for Gadekæret på Højbyvej.
Haven frasælges 1967 og Højby Brugsforening bygger ny forretningslokale, som udbygges ad flere gange.

1989 overdrager Odense Kommune stuehuset på "Bakkegården" til "Foreningen Bakkegården", og i året 2000 nedrives driftsbygningerne, hvorefter nye lokaler ser dagens lys til brug for erhverv - Fakta og Sparekassen Fåborg. Efter fraflytningen af Sparekassen til Hjallese, er bygningen nu udlejet til frisør, solcenter og Folkekirkens Genbrugsbutik.